

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1891, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utfärdande af föreskrifter i afseende å befordran till underlöjtnant.

Till utskottets handläggning har hänvisats en inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 174, hvari herr J. Nydahl erinrar, att enligt nu gällande bestämmelser rekryteringen af officerscorpset nära nog uteslutande ligger i regementschefens hand, i det han antager officersaspiranten till volontär och dervid, med iakttagande af vissa fordringar rörande ålder och kroppsbeskaffenhet, är oförhindrad att handla helt och hållet efter godtycke utan att behöfva fästa afseende vid de mer eller mindre tillfredsställande vitsord om flit, skicklighet och uppförande, som den ene eller andre sökande förvärfvat sig, hvarigenom möjligheten står öppen för mannamån och nepotism, i det regementschefen är oförhindrad att, för beredande af bättre tur åt närskylda, till läglig tid icke antaga några officersaspiranter eller utestänga sådana, som skulle kunna taga den bättre turen, och skulle flerstädes ej ens vara möjligt att utan relationer, utan inflytelserika anhöriga eller personer i framstående samhällsställning, blifva antagen till volontär (officersaspirant); att den krets, hvarur officerarne rekryteras, bör vidgas, samt bestämmelserna om inträde på officersbanan gå ut på, att redan från början ett godt urval kan göras, och att man kan få in uti armén sådana, som sköta och skött sina skolstudier väl, så att officersbefordran ej må vara ett klassprivilegium, och predestinationsgrunder ej må finnas; att vid officersaspirants kommendering till underofficersskolan regementschefen ej behöfver taga hänsyn till de vits-

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 14 Häft. (N:o 16.) 1

ord, som erhållits i mogenhetsexamen, eller det omdöme, som afgifves af dem, som ledt officersaspirantens militära uppfostran; samt att officersaspiranten för befordran till sergeant endast behöfver *godkända* betyg i underbefälskolans *allmänna* kurs, under det att en underofficersaspirant ej skulle befordras till sergeant med mindre än att han aflagt med *beröm godkänd* examen i samma skolas *högre* kurs, hvarigenom till skada för officerscorpsens anseende högre anspråk ställas på underofficersaspiranten för befordran till sergeant än på officersaspiranten för vinnande af inträde vid krigsskolan, och kommer undervisningen derstädes att lida, om elever ditkommenderas, hvilkas underbefälsbildning är bristfällig och lemnar mycket öfrigt att önska.

Slutligen sammanfattar motionären sina motiv sålunda: »Det kan ingalunda vara lämpligt, fast mera menligt inverka på officersrekryteringen, att denna utan några afsevärda inskränkningar ligger i regementschefernas händer, till följd hvaraf befordran till officer kan komma att bero af relationer eller blifva ett klassprivilegium, anspråken på officersaspirantens skolstudier och på hans genomgång af underofficersskolan äro mindre än måttliga, intet afseende behöfver fästas vid deras omdöme, som närmast ledt officersaspirantens militära uppfostran, och nu gällande bestämmelser icke tillgodose och främja det ur många synpunkter så nyttiga urvalet af officersämnen»; samt föreslår på grund häraf »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes rörande befordran till underlöjtnant utfärda sådana föreskrifter, att här omförmälda olägenheter varda afhulpna, och att således rekryteringen af svenska arméns officerscorps måtte underkastas sådana former och vilkor, att garantier för dess ordnande på ett tillfredsställande och ändamålsenligt sätt komma att förefinnas.»

Före år 1866 rekryterades svenska officerscorpsen dels från *kadettskolan*, der minderårige ynglingar af högst 16 års ålder antogos till elever och der de under en flerårig kurs jemte den militära utbildningen äfven åtnjöto humanistisk undervisning, dels med *aspiranter*, som aflagt mogenhetsexamen och af regementscheferna utan föregående prof konstituerades till underofficerare och såsom sådana deltog i vissa vapenöfningar samt aflade examen vid något af de dels privata, dels vid artilleriregementena anordnade *läroanstalterna för linieofficerare*, der teoretisk militärundervisning meddelades under omkring 8 månader.

År 1866 bestämdes, att all officersrekrytering skulle ske från den till *krigsskola* omändrade kadettskolan, och sökte man härvid att bibehålla fördelarne af de föregående båda rekryteringssätten genom att föreskrifva mogen-

hetsexamen såsom fordran för inträde vid krigsskolan och såmedelst gifva heder åt den humanistiska bildningen, på samma gång som utbildningen vid krigsskolan blef rent militärisk.

Snart märktes dock att de utexaminerade eleverna voro underhaltiga i den praktiska militärtjensten till följd af bristande tjänstgöring vid trupp. För att afhjelpa detta föreskrefs år 1874, att före inträdet vid krigsskolan skulle aspiranten anställas som volontär vid något regemente samt såsom sådan genomgå volontärskola.

Såsom synes, hafva tre olika sätt användts för utbildning af officersaspiranter, nemligen genomgåendet af *kadettskola*, *krigsskola* utan förutgången trupptjänstgöring, eller *krigsskola* med förutgången anställning vid trupp och derunder aflagda kompetensprof; oberäknadt det inom vår armé före 1866 jemte kadettskolan använda sättet att utan förutgången militärtjänstgöring konstituera underofficerare, som sedermera genom gradpassering och genomgående af en kort teoretisk undervisningskurs i militärväsendet utbildades till officerare, hvilket utbildningssätt, säreget för vårt land, på goda skäl frångicks.

Uti tjänstgöringsreglementet för armén stadgas med afseende på antagandet af volontär samt befordringar till och med underlöjtnantsgraden bland annat följande:

Del II Kap. I § 4 mom. 11. Regementschefen skall, i hvad på honom ankommer, sörja för att regementet så till personal som hästar städe är fulltaligt, använda all omsorg vid antagandet af personal till de särskilda beställningarna vid regementet samt med oveld och oafåtligt afseende på tjänstens bästa handhafva befordringsväsendet.

Del II Kap. III § 3 mom. 2. Volontär antages af regementschef på grund af ansökan. — — — —

— — § 8, mom. 5. Befordran till underbefälsbeställning äfvensom transport inom underbefälsgraderna sker af vederbörande regementschef eller chef, som har regementschefs myndighet öfver personalen.

Befordran till officersbeställning — — sker af Konungen.

— — mom. 6 punkt 2. Vid befordran till underbefälsbeställning äfvensom vid förslags afgifvande till sådan får ej öfverhoppning af tjänstegrad ifrågakomma, utom för volontär, som aflagt mogenhetsexamen.

— — mom. 7. Till officersbeställning från och med underlöjtnantsgraden — — — afgifves förslag af regementschef eller chef, som har regementschefs myndighet öfver personalen.

Del II Kap. III § 11 mom. I. Sergeant tillsättes, efter bataljons- och kompanichefernas hörande — — Den, som konstitueras, skall hafva aflagt de för befordran vid vederbörligt vapenslag fastställda praktiska och teoretiska prof.

Del II Kap. VI § 3 mom. 4. För att varda antagen såsom elev vid *krigsskolan* erfordras:

att vara sergeant i regemente;

att högst tre år före april månad det år inträde sökes hafva aflagt mogenhetsexamen med minst betyget »godkänd» dels såsom hufvudbetyg och dels i historia och geografi samt i de lefvande språk, i hvilka pröfning egt rum, äfvensom att i matematik hafva undfått minst betyget »godkänd» vid examen på reallinien eller, derest examen aflagts på klassiska linien, vid kompletteringsexamen i föreskrifven ordning uti detta ämne; och att vid särskild läkarebesigtning, som anställes af en dertill förordnad läkarenämnd, hafva befunnits ega frisk kropp utan lyten, sjukdomsanlag eller fel i syn-, hörsel- eller talorgan samt vara vaccinerad.

Af regementschefen öfversändes ansökan med åtföljande handlingar till chefen för krigsskolan minst en månad före början af ny kurs.

De elever, som blifvit behörigen anmälda, beordras (till ett antal af högst 80) på hemställen af chefen för krigsskolan af Konungen till skolan såsom elever.

Del II Kap. III § 13 mom. I. För att kunna föreslås till underlöjtnant fordras:

a) att hafva aflagt afgangsexamen från krigsskolan samt, hvad vidkommer artilleriet och fortifikationen, att hafva uti afgangsexamen från elementarläroverk undfått högre betyg i matematik än »godkänd» enligt fordringarna på reala linien, eller vid något af artilleriregementenas eller fortifikationens läroverk ådagalagt sådana insigter i detta ämne, att de bort vid afgangsexamen tillerkännas berörda högre betyg; eller

b) att i sex år hafva varit i tjänstgöring såsom underofficer, deraf minst två år såsom fanjunkare, samt ådagalagt framstående duglighet och så i som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande.

— mom. 2. Den, som aflagt afgangsexamen från krigsskolan och dervid såsom slutbetyg för uppförande erhållit »mycket godt» eller »godt», är berättigad att i den ordning, hvori han å en, på grund af ådagalagda kunskaper och färdigheter, uppgjord turlista är uppförd, varda föreslagen till underlöjtnant, derest lön finnes ledig på stat *vid* (eljest öfver stat *i*) det regemente, hvars chef insändt hans ansökan om inträde vid krigsskolan.

— mom. 3. Den, som aflagt afgangsexamen från krigsskolan, men dervid såsom slutbetyg för uppförande fått »oklanderligt» eller »mindre stad-

gadt», får föreslås till underlöjtnant, i förra fallet efter sex månader och i senare fallet efter ett år från examensdagen, så framt anledning till anmärkning mot hans uppförande derunder icke förekommit; han bör under denna tid så vidt möjligt hafva varit i tjänstgöring. För förhållandet skall redogöras i förslaget.

Af förestående utdrag ur tjänstgöringsreglementet framgår följande:

1) att tvenne vägar finnas för att blifva befordrad till svensk officer:
a) att blifva antagen till volontär vid ett regemente samt genomgå underbefäls- och krigsskola och b) att såsom underofficer tjena med utmärkelse i minst 6 år, hvaraf 2 år såsom fanjunkare; af hvilka vägar den senare dock ytterst sällan kommer till användning utom vid afskedstagande och därför af utskottet i det följande ej kommer att beaktas;

2) volontär antages på ansökan ensamt af regementschef och placeras af honom på visst kompani;

3) efter genomgången underbefälsskola, dit volontären beordras efter kortare eller längre tids vapenöfning, beroende på vapenslag, samt, hvad beträffar infanteriet, till det antal som Kongl. Maj:t för hvarje regemente bestämmer, beordras volontär (officersaspirant) till sergeant;

4) sergeanter, som aflagt mogenhetsexamen, med minst betyget »godkänd» i vissa angifna ämnen, beordras till krigsskolan till det antal, som af Kongl. Maj:t årligen bestämmes för hvarje regemente och ej får öfverstiga sammanlagdt 80;

5) vid de förflyttningar, hvarom punkterna 3 och 4 tala, är regementschefen ensamt bestämmande efter bataljons- och kompanichefs hörande och med iakttagande af skolbetygen samt andra föreskrifna kompetensvilkor;

6) efter genomgång af krigsskolan — vid artilleriet och fortifikationen under förutsättning af kvalificeradt betyg i matematik i mogenhetsexamen — är sergeanten berättigad att blifva föreslagen till officer vid det regemente, hvars chef insändt hans ansökan om inträde vid krigsskolan; samt

7) Konungen utnämner underlöjtnant.

Från och med officersaspirantens antagande till volontär till och med hans beordrande till krigsskolan är således regementschefen den bestämmande, och motionären har således fullkomligt rätt, att rekryteringen af officerscorpsen nära nog uteslutande ligger i regementschefens hand. Sedan aspiranten antagits till volontär, erhåller regementschefen väsentlig ledning vid bedömandet af hans duglighet för vapnet, derigenom att kompanibefälet och

de respektive skolornas ledare skola afgifva sina vitsord, men vid sjelfva antagandet till volontär är med den nuvarande organisationen af armén chefen hänvisad uteslutande till sitt eget omdöme och de upplysningar han kan förskaffa sig utom regementet.

Visserligen torde dock vara väl mycket sagdt att, såsom motionären säger, regementschefen är »oförhindrad att handla helt och hållet efter godtycke», ty enligt det först citerade momentet af tienstgöringsreglementet skall regementschefen *använda all omsorg vid antagandet af personal till de särskilda beställningarna vid regementet samt med oveld och oafåtligt afseende på tjenstens bästa handhafva befordringsväsendet*, och torde väl således till förekommande af godtycke och mannamån ganska bindande föreskrifter förefinnas för hvarje samvetsgrann och om en god rekrytering af officerscorpsen angelägen chef. Utan all fråga eger dock den regementschef, som ej är genomträngd af dessa sina pligter, möjlighet att låta godtycket bestämma valet af volontär, och äfven om regementschefens bemödande i att tillgodose officerscorpsens och regementets intressen är så fullständigt som möjligt, kan dock olägenhet deraf uppstå, att han ensam är den bestämmande utan någon annan intresserads hörande, på grund af ofullkomligheten i allt mänskligt görande och låtande, samt möjligheten att omdömet i speciella fall kan vilseledas af fördomar, släktskap, vänskap med mera dylikt. Kändt torde ock vara, att fall förekommit, der man tyckt sig finna att förtjenst och skicklighet ej varit de ledande principerna vid officersaspirantens antagande till volontär. Utskottet anser därför önskligt, att något kunde åtgöras för införande af förbättringar i detta afseende.

Betraktar man de skilda sätt, som användas i olika länder för officerscorpsens rekrytering, särskiljas tre hvarandra väsentligen olika vägar:

1) *kadettskolor*, använda delvis i Tyskland, Österrike, Ryssland och Frankrike (S:t Cyr) och hos oss före 1866. I Sverige användes detta rekryteringssätt fortfarande för flottan;

2) *krigsskolor* utan förutgången anställning vid trupp, använda delvis i Ryssland, Italien och Frankrike (l'école polytechnique) och hos oss mellan 1866 och 1874; samt

3) *krigsskolor* med förutgången anställning vid trupp, antingen såsom frivillige eller på grund af värnpligt, använda i Tyskland, Frankrike, Ryssland, Italien, Schweitz, Norge och Danmark samt Sverige efter 1874.

Kadettskolorna äro olämpliga därför, att de ej kunna utan stora omkostnader lemna tillräckligt antal officerare för arméns behof den praktiska undervisningen rörande den inre tjensten vid ett truppförband blir otillfredsställande, och, hvad beträffar specialvapen, därför, att endast med mycken

svårighet och kostnad nöjaktig rekrytutbildning och praktisk kännedom om truppföring kunna bibringas eleverna. Dessutom passa dessa skolor föga till tidens anda.

Det andra systemet med krigsskola utan förutgången anställning vid trupp är onekligen det, som erbjuder minsta tillfället till godtycke och mannamån, enär härvid jemförelsevis lätt anordnas fri konkurrens för inträdet till skolan. I verkligheten ställer det sig dock med afseende på det resultat det lemnar afgjort sämst. De teoretiska studierna kunna visserligen väl tillgodoses genom att uppställa mogenhetsexamen med eller utan skärpning såsom vilkor för inträde, men den militära praktiska utbildningen blir lidande.

Erkännande nyttan och önskvärldheten af att, såsom motionären framhåller, få in uti armén sådana ynglingar, som »sköta och skött sina skolstudier väl», torde dock detta ingalunda vara det viktigaste vid val af officersaspirant, ty vid rekrytering af arméns officerscorpsor bör mera hänsyn tagas till ynglingens goda förstånd, praktiska blick och karakter än till hans goda läshufvud. Så t. ex. handlar den rytterichef fullt riktigt, som vid val af officersaspirant föredrager en yngling, som har fallenhet för och vana vid ridning, men ett medelmåttigt studentexamensbetyg, framför en yngling, som tagit mycket högre betyg i samma examen, men aldrig suttit på en häst.

Afven ur andra synpunkter är ock mindre lämpligt, att officersaspiranten först efter krigsskolans genomgång får tjenstgöra vid trupp. Han kan icke vid skolan fullt tillgodogöra sig undervisningen, om han icke förut förvärfvat någon praktisk erfarenhet om militärtjänst. Om han mindre väl passar för det militära yrket, märker han detta så sent, att det har sina svårigheter att byta om lefnadsyrke. Den gallring, som man i detta afseende kunde förvänta från skolan och dess lärarepersonal, blir ej på långt när så effektiv, som då den utöfvas af det för hvarje särskildt regemente ansvariga befälet.

Det tredje systemet, krigsskola med förutgången tjenstgöring vid trupp, torde vara allmänt erkänt som det bästa, då ett stort antal officerare skall utbildas. Fördelarne framträda tydligast vid värnpligtsarméer. Hvarje krigsduglig yngling skall i de länder, som hafva arméorganisationen grundad på allmän värnpligt, vapenöfvas. Har han den erforderliga humanistiska bildningen, kan hans utbildning härvid afpassas så, att den lämpar sig för officersaspiranten. Till mycket stort antal kunna officerare utbildas, bland hvilka de bäste utväljas på grund af betyg och tjenstgöringsprof till officerare på stat, under det att de öfrige blifva reservofficerare. Så är förhål-

landet i Norge och Danmark. Såsom förhållandet deremot nu är i Sverige, finnes egentligen ingen reservbefälsinstitution.

För rekrytering af officerscorpsen kan regementschefen under våra nuvarande förhållanden antingen antaga endast så många aspiranter till volontärer, som han kan beräkna att officersbehovet under de närmaste åren, såsom det af Kongl. Maj:t fastställts för hvarje regemente, kommer att kräfva, eller ock ett större antal, bland hvilka sedan de bäste uttagas. I förra fallet anser sig regementschefen halft förbunden att, om ynglingen icke visar sig bestämdt oduglig till krigstjänst, söka fortleda honom genom graderna till uppnående af underlöjtnantsfullmagten. I senare fallet ställer sig valet lättare för chefen, men den olägenheten visar sig, att ynglingar indragas uti regementets tjänst utan att de bestämdt veta, om någonsin plats för dem skall yppa sig att blifva officer, då de under förberedelsetiden kunna förbigås af kamrater, och dessutom plats ej kan beredas åt alla, som sålunda antagas. Utskottet anser sig böra påpeka, att den utväg, som härvid kunde ifrågasättas för dessa svårigheters afhjelpande genom att vid regementet fast anställa ett obegränsadt antal officerare, af hvilka ett större antal till en början blefve lönlösa, ej vore praktiskt, enär befordran inom regementet vid sådan anordning blefve så långsam, att det skulle menligt inverka på officerscorpsens duglighet och intresse för tjänsten. Huru önskvärdt det än vore att på dylikt sätt utan nämnvärd kostnad erhålla ett ökad antal fast anställda officerare, skulle likväl ett sådant anordnande blifva för armén ofördelaktigt.

Utskottet föreställer sig, att af de nyssnämnda tvenne utvägarne för officersaspiranters antagande den senare, enligt hvilken ett större antal volontärer antages och bland dessa gallring efter någon tids tjänstgöring eger rum, är den, som är mest lämpad för vidare utveckling och bäst svarar mot de fordringar, som man kan ställa på en rättvis och ändamålsenlig rekrytering.

Sålunda skulle denna utväg framställa sig på ett helt naturligt sätt, om det af generalskomitén nyligen afgifna yttrande öfver förslaget till grunder för ny härordning blefve antaget, i ty att enligt detsamma sättet för anställning och första utbildning såsom reservofficersaspirant och aspirant till officersbeställning på stat blir enahanda. Båda kategorierna skola nemligen hafva aflagt mogenhetsexamen eller annan dermed jemförlig examen, inträda i tjänstgöring den 1 juli, genomgå rekrytskola och reservofficerskurs samt derefter omkring den 15 maj följande år aflägga reservofficersaxamen. Efter afläggandet af denna genomgå aspiranterna en instruktions-tjänstgöring vid trupp intill repetitionsöfningens början, och sedan äfven dessa beivrats, blifva af de sökande de skickligaste kommenderade till krigsskolan för vinnande af

kompetens till fast anställning såsom underlöjtnanter, medan de öfrige, hvilka först vid näst infallande repetitionsöfningar åter inträda i tjänst, i sinom tid befordras till reservunderlöjtnanter.

På detta sätt går vägen till den fasta officersbeställningen igenom reservofficerskursen, och då skillnaden emellan reservofficersaspirant och aspirant till fast officersanställning ofta torde komma att visa sig först, när fråga blir om kommendering till krigsskolan, torde följden blifva en för båda parterna ganska helsosam täflan.

Med den arméorganisation, Sverige nu har, låter sig ej den nyss nämnda anordningen af officersutbildningen fullt förena, men det synes utskottet, som möjligen något i denna riktning skulle kunna åstadkommas, om ett ökad antal officersaspiranter antoges, hvilka alla, helst efter förutgången rekrytskola vid regementet, kommenderades liksom nu till underbefälsskola, efter hvars genomgående, de skickligaste, till det antal från hvarje regemente, som årligen genom generalorder bestämmes, beordrades till krigsskolan, under det att de öfrige efter aflagd reservofficersexamen förklarades kompetente till reservunderlöjtnanter och sålunda bildade en välbehöflig förstärkning till det vid mobilisering erforderliga befälet.

Hvad beträffar volontärs kommendering till underbefälsskola och derefter skeende befordran till sergeant äfvensom kommendering till krigsskolan, är visserligen, som ofvan nämnts, regementschefen härvid bestämmande, men skall dock inhemta vederbörande kompanichefs yttrande; hvarförutom aspiranten skall hafva uppfyllt vissa bestämda fordringar samt aflagt fastställda praktiska och teoretiska prof, hvadan faran för misstag från regementschefens sida i väsentlig mån synes vara utesluten.

Gentemot motionärens yttrande, att officersaspiranten skulle komma till krigsskolan med bristfällig underbefälusbildning samt att fordringarna för befordran till sergeant skulle vara större för underofficers- än för officersaspiranten, får utskottet, med stöd af från chefen för krigsskolan lemnade uppgifter upplysa, att från och med 1883, eller året efter det genomgåendet af underbefälsskolan gjorts till vilkor för inträde vid krigsskolan, till och med nu pågående lärokurs, af de vid krigsskolan antagne eleverna 95 procent hafva genomgått underbefälsskolans *högre kurs*, deraf 88 procent med beröm godkänd, och då under de senaste 4 lärokurserna i medeltal endast *en* elev genomgått blott *allmänna kursen*, torde de i detta afseende framställda anmärkningarna vara af mindre betydelse.

Med all sannolikhet skulle en sådan utveckling af volontärsinstitutionen, som utskottet ofvan ansett lämpligen böra införas, äfven på detta område framkalla än bättre resultat.

På grund häraf får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t an-
hålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande,
huru vida genom ändrade föreskrifter för rekryteringen af
arméns officerscorps antagandet och urvalet af aspiranter
till officersbeställning på stat må kunna underlättas och
på ett mera tillfredsställande sätt verkställas.

Stockholm den 21 april 1891.

På utskottets vägnar:

AUG. WIJKANDER.